

Azərbaycan, Türkiyə və Türkmənistan prezidentlərinin Türkmənbaşı şəhərində keçirilmiş zirvə görüşü son günlərin ən mühüm siyasi yeniliklərindən biri kimi maraqlı məqamları ilə tarixə düşdü. Bu görüş, ilk növbədə, türk dövlətlərinin birliyi ilə bağlı niyyətlərin addım-addım gerçəkləşməsi, qarşıya qoyulan hədəflərin yaxınlaşması baxımından böyük əhəmiyyət daşıyır.

2010-cu il sentyabrın 16-da Türkdilli ölkələrin dövlət başçıları İstanbulda keçirilmiş X Zirvə görüşündən bəri bu ölkələr arasında əməkdaşlığı təmin edən Türkdilli Dövlətlərin Əməkdaşlıq Şurası adı altında fəaliyyət göstərən qurum ölkə rəhbərlərinin müvafiq qərarına əsasən, hazırda Türk Dövlətləri Təşkilatı adı ilə çoxşaxəli işini davam etdirir. Azərbaycan, Türkiyə, Qazaxıstan, Qırğızıstan, Özbəkistan Türk Dövlətləri Təşkilatına üzv ölkələrdir. Macarıstan və Türkmənistan isə bu qurumda müşahidəçi statusunda təmsil olunur. Son illər xüsusilə Azərbaycan və Türkiyənin ardıcıl söyləri ilə Türk Dövlətləri Təşkilatının fəaliyyəti daha da güclənməkdədir. Təşkilatın tədbirləri, təşəbbüslər irəli sürməsi və bu təşəbbüslərin icrası istiqamətində işlər intensivləşib. Qlobal proseslərə təsir imkanları genişləndi. Türk Dövlətləri Təşkilatının fəaliyyəti heç bir ölkənin maraqlarına qarşı yönəlməyib. Əsas məqsədi əməkdaşlıqdan, qarşılıqlı faydaların əldə edilməsindən ibarət olan bu qurum eyni dilə, oxşar mədəni mühitə malik xalqların birliyinin gücləndirilməsi, türk ölkələri arasında siyasi və ticari-iqtisadi əlaqələrin möhkəmləndirilməsi üçün yeni regional birlik formatının müəyyənləşdirilməsi ilə bağlı xoş niyyətləri ortaya qoyur.

Dövlət dilləri türk dillərinin oğuz qrupuna daxil olan Azərbaycan, Türkiyə və Türkmənistan etnik, dini-mənəvi və digər ortaq dəyərlər baxımından bu birliyin formalaşmasında mühüm rol oynayır. Son onilliklərdə Azərbaycan və Türkiyə bir millət, iki dövlət olmağın bütün dünya üçün ən parlaq nümunəsini yaradır. Ötən il ölkələrimiz arasında imzalanmış tarixi Şuşa Bəyannaməsi ilə Azərbaycan-Türkiyə münasibətləri strateji müttəfiqlik səviyyəsinə yüksəlib. Başqa türkdilli ölkələr arasında da inteqrasiyanın güclənməsi, münasibətlərin inkişaf edərək ən yüksək mərtəbəyə yüksəlməsi çox arzu ediləndir. Azərbaycan bununla bağlı xoş niyyətlərini ortaya qoyur, türk dövlətləri arasında münasibətlərin inkişafı üçün bütün faydalı təşəbbüsləri dəstəkləyir, bir çox hallarda özü təşəbbüsü üzərinə götürür, qarşılıqlı əməkdaşlıqlara açıq olduğunu nümayiş etdirir. Bu baxımdan, Azərbaycan başqa türkdilli ölkələr, o cümlədən Türkmənistanla da sıx əməkdaşlıq əlaqələrinə malikdir. Qeyd edək ki, dekabrın 14-də Türkmənistan gerçəkləşən səfər Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyevin bu ölkəyə son bir ildə ikinci səfəridir. 2017-ci ildə ölkəmizlə Türkmənistan arasında strateji tərəfdaşlıq haqqında bəyannamə imzalanıb.

Türk birliyinə tarixi xidmət

Azərbaycan, Türkiyə və Türkmənistan beynəlxalq təşkilatlar, o cümlədən BMT, İslam Əməkdaşlıq Təşkilatı, Türk Dövlətləri Təşkilatı, ATÖT və digər təsisatlar çərçivəsində bir-birinə qarşılıqlı dəstək göstərir və əməkdaşlıq edir. Azərbaycan Prezidentinin Zirvə görüşündəki çıxışında da bəyan etdiyi kimi, tarixi bağlar üzərində qurulmuş münasibətlərimiz ölkələrimiz arasında iqtisadiyyat, ticarət, nəqliyyat-logistika və digər sahələrdə əməkdaşlığın inkişafı üçün imkanlar yaradır. Rəsmi statistik məlumatlara görə, təkcə 2022-ci ilin yanvar-oktyabr aylarında Azərbaycanın Türkiyə ilə ticarət dövriyyəsi 45 faiz artaraq 5 milyard dollara çatıb. Azərbaycandan Türkiyə iqtisadiyyatına 20 milyard dollara yaxın, Türkiyədən isə Azərbaycan iqtisadiyyatına 14 milyard dollara yaxın sərmayə yatırılıb. Eyni inkişaf tempi Türkmənistanla ticarət dövriyyəsinə də özünü göstərir. Belə ki, son bir ildə Azərbaycanla Türkmənistan arasında ticarət dövriyyəsi 5 dəfə artaraq rekord həddə çatıb.

Məlum olduğu kimi, tarixin bütün dövrlərində, nəqliyyat, logistika, daşımaçılıq dünya iqtisadiyyatının qan damarı rolunu oynayır. Milli iqtisadiyyatların getdikcə bir-birindən asılı olduğu qloballaşan dünyamızda isə nəqliyyat-logistika layihələri həyati vacib məsələlərdir. Bu baxımdan, Azərbaycan, Türkiyə və Türkmənistan son illər nəqliyyat-logistika sahəsində çox böyük nailiyyətlər qazanıb. Ölkələrimiz tərəfindən bir çox qlobal əhəmiyyətli kommunikasiya layihələri icra edilərək xəyallardan reallığa çevrilib. Müasir standartlara, qlobal iqtisadiyyatın tələblərinə cavab verən infrastruktur qurulub.

Bütün bu layihələr, öz növbəsində nəqliyyat bağlantıları sahəsində əməkdaşlıq üçün geniş imkanlar açır.

"Şərqi-Qərb" və "Şimal-Cənub" nəqliyyat dəhlizlərinin fəal iştirakçısı olan Azərbaycan öz ərazisində dəmir yolu, avtomobil nəqliyyatı və hava nəqliyyatı ilə bağlı olan bütün əsas layihələri qısa müddətdə uğurla yerinə yetirib və nəticədə bütün dünya üçün xüsusi önəm daşıyan tranzit ölkəsinə çevrilib. 2022-ci ilin ilk 10 ayında Azərbaycan ərazisindən keçən ümumi tranzit daşımalarının həcmi ötən ilin müvafiq dövrü ilə müqayisədə 80 faizdən çox artması da ölkəmizin qlobal iqtisadiyyatda getdikcə artan rolunu, nəqliyyat-kommunikasiya layihələrinə qoyulan sərmayələrin, bu istiqamətdə atılmış addımların önəmli göstərir.

Ölkələr və xalqlar arasında ortaq tarixi köklər, mənəvi dəyərlər hər nə qədər mühüm birləşdirici amillər olsa da, etiraf edək ki, iqtisadi əlaqələr olmayanda, müasir dövrdə qarşılıqlı faydalar yaranmayanda bütün bu tarixi bağlılıqlar da elə tarix səviyyəsində qalır. Ən yaxşı halda müəyyən mədəni tədbirlərin predmeti kimi xatırlanır. Amma müasir dövrdə bu bağlılıqlar həm də güclü iqtisadi əlaqələrə əsaslananda, birgə layihələrlə möhkəmləndə daha da güclənir və ölkələr, xalqlar arasındakı inama, gələcəyə baxışa, birgə niyyətlərə xüsusi dəyər qatır. Bu mənada, Azərbaycanın və Türkiyənin iştirakı ilə həyata keçirilmiş qlobal layihələr, başqa türkdilli ölkələrin də hansısa şəkildə həmin layihələrə cəlb olunması və yaxın gələcəkdə daha da geniş əməkdaşlıqların

qurulması perspektivi türk dünyasının birliyinə ən böyük xidmətdir.

Torpaqlarımızın işğaldan azad edilməsi, Azərbaycanın ərazi bütövlüyünün bərpası ilə nəticələnmiş tarixi zəfərimizdən sonra bu sahədə imkanlar daha da genişləndir. Azərbaycan regionda maraqlı olan hər kəs üçün əməkdaşlıq qapısı açıq. Bu əməkdaşlıq imkanlarından faydalanan ölkələrin əhəmiyyətli bir hissəsi də məhz türk dövlətləri olacaq. Xüsusilə, Zəngəzur dəhlizinin açılması türk dövlətləri arasında tarixi bağlandı bərpə edəcək. Təsəffü deyil ki, Zirvə görüşündə Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyev bu məqama xüsusi toxundu, hazırda Zəngəzur dəhlizinin açılması ilə bağlı fəal şəkildə aparılan işlər haqqında məlumat verdi. Dövlət rəhbərimiz bəyan etdi ki, Zəngəzur dəhlizinin Azərbaycan ərazisindən keçən hissəsində aparılan işlərin dəmir yolu xətti üzrə 40 faizi, avtomobil yolu üzrə 70 faizi icra olunub. Bütün işlər 2024-cü ildə tamamlanacaq və nəticədə yeni nəqliyyat dəhlizi yaranacaq.

Getdikcə genişlənməkdə olan potensialdan birgə faydalanmaq, xüsusilə Xəzər qonşumuz olan türk ölkələrinin Azərbaycanın yaratdığı qlobal nəqliyyat infrastrukturundan məqsədyönlü şəkildə istifadəsinə şərait yaratmaq üçün dövlətimiz mövcud infrastruktur layihələrini daha da inkişaf etdirir. Bakı Beynəlxalq Dəniz Ticarət Limanı hazırda il ərzində 15 milyon ton yükə qabiliyyətinə malikdir və bu həcm 25 milyon tona çatdırılacaq. Keçən il Xəzər dənizi sahilində Ələt Azad İqtisadi Zonasının təməli qoyulub və artıq orada ilk rezidentlər yerləşib. Azərbaycan Prezidenti Türkiyə və Türkmənistan şirkətlərini də bu zonanın imkanlarından faydalanmağa dəvət edib.

Dövlətimiz əlavə sərmayələrlə Bakı-Tbilisi-Qars dəmir yolunun ötürücülük qabiliyyətini də artırmaqdadır. Eyni zamanda ölkəmizin malik olduğu Bakı Gəmiqayırmaya Zavodu, böyük mülki hava yük donanması, son illər azad edilmiş yurdlarımızda tikilən hava limanları hesabına sayı daha da artaraq 8-ə çatan beynəlxalq hava limanları bu sahədə imkanları genişləndirir. Bütün bunlar iqtisadi inkişafa təkan verdiyi qədər ortaq layihələr ətrafında bir araya gələnlər, bir-birinə inanan, güvənən türk dövlətlərini daha da yaxınlaşdırır, bu birliyi sarsılmaz edir.

Dünyanın yeni çağırışlarla, təhdidlərlə üzləşdiyi müasir dövrimizdə türk dövlətlərinin belə qarşılıqlı inamı, müştərək tədbirləri, ölkələrimiz arasında təhlükəsizlik, müdafiə, müdafiə sənayesi kimi sahələrdə də əməkdaşlığın genişləndirilməsi mühüm əhəmiyyət kəsb edir. Bu baxımdan, Zirvə görüşü zamanı dövlət rəhbərləri arasında aparılan müzakirələr, əldə olunan razılaşmalar, ticarət, mədəniyyət, enerji, nəqliyyat və digər bu kimi istiqamətlərdə imzalanan müxtəlif sənədlər, türk dövlətlərinin birliyi üçün yeni fürsətlər açıq. Tarixən türk dünyasının əsas mərkəzlərindən olan Azərbaycanı XXI əsrdə də bu birliyin mərkəzində görmək qürurvericidir.

*İradə ƏLİYEVƏ,
"Azərbaycan"*